

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DUS/0700/393/WB/12

P.R. Rojel
SEKRETARZAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 14. 11. 12. za
nr. 3453 podpis *[signature]*

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 13. 11. 12.
nr. 6162 podpis *[signature]*

Warszawa, dnia 12 listopada 2012 r.

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

W związku z otrzymanym, przy piśmie z dnia 11 października br., znak: BPS/043-18-720/12 oświadczeniem senatora Jarosława Obremskiego, złożonym podczas 18 posiedzenia Senatu RP w dniu 4 października br., wskazującym na występujące spory płatników składek z organami ZUS w rejonie Wrocławia, na tle praktyki obejmowania składkami świadczeń wypłacanych z funduszu socjalnego, które to spory, według senatora, w znacznej ilości wygrywane są przez płatników składek w sądach okręgu wrocławskiego, po zasięgnięciu opinii Prezesa ZUS, pozwolę sobie przekazać na ręce Pana Marszałka, następujące wyjaśnienia:

Na podstawie art. 18 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników stanowi przychód ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wyjątki od ww. generalnej zasady, określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 z późn.zm.). Zgodnie z § 2 ust.1 pkt 19 tego rozporządzenia – podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W tym przypadku wyłączenie z podstawy wymiaru składek jest dokonywane ze względu na źródło finansowania tych świadczeń, przy założeniu legalności takiego finansowania, to jest że przedmiotowe świadczenia wypłacane są w sposób zgodny z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Zgodnie z art.1 ust.1 ww. ustawy z dnia 4 marca 1994 r. - zakładowy fundusz socjalny (zwany w ustawie „Funduszem”), przeznaczony jest na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu. Należy podkreślić, że zgodnie z art.8 ust.1 ustawy - przyznawanie świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu z tego tytułu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Art. 8 ust.2 ww. ustawy stanowi jednocześnie, że zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie Funduszu.

Z wyłączenia z podstawy wymiaru składek, określonego w § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie mogą zatem korzystać świadczenia, wypłacane w sposób niezgodny z przepisami o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych tj. świadczenia, wypłacane w oparciu o inne kryteria niż kryteria socjalne określone w art.8 ust.1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Powyższy pogląd, znajduje swoje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. Wyroki SN z 20.08.2001 r., I PKN 579/00; z 06.02.2008 r. II PKN 156/07; z 16.09.2009 r., I UK 121/09; z 20.06.2012 r., I UK 140/12).

W wymienionym wyżej wyroku z dnia 20 sierpnia 2001 r. Sąd Najwyższy podkreślił, że pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego uzależniającego przyznawanie świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Z kolei w wyroku z 16 września 2009 r. Sąd Najwyższy podniósł, iż podstawowa zasada dysponowania środkami Funduszu została określona w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Od tej zasady nie ma wyjątków. Nawet regulamin nie może jej zmienić. Stąd świadczenia wypłacane przez pracodawcę z pominięciem tej zasady nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne.

Także Państwowa Inspekcja Pracy prezentuje stanowisko, zgodnie z którym właściwym kryterium socjalnym w zakresie sytuacji materialnej pracowników, jest kryterium dochodu przypadającego na członka rodziny.

Analiza treści przywołanych wyżej przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w powiązaniu z treścią art. 18 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - wskazuje zatem, że faktyczna ocena prawidłowości stosowania przez poszczególnych pracodawców (płatników składek) wyłączenia z podstawy wymiaru składek, o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. – może być dokonywana jedynie indywidualnie, w oparciu o dokumenty źródłowe, to jest w oparciu o treść regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych obowiązującego u danego pracodawcy.

Zgodnie z przepisami art. 68 ust.1 przywołanej wcześniej ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy między innymi stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych, wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, prowadzenie rozliczeń z płatnikami składek z tytułu należnych składek, prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek.

Jednocześnie zgodnie z przepisami art. 83.ust 1 ww. ustawy, Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących między innymi zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń, ustalania wymiaru składek i ich poboru.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest zatem - w świetle przedmiotowej ustawy, jedynym organem uprawnionym do interpretowania przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych na tle indywidualnych przypadków poszczególnych płatników składek czy ubezpieczonych, do rozstrzygania tych spraw i jeżeli istnieje taka potrzeba - do wydawania decyzji w indywidualnych sprawach z powyższego zakresu. W przypadku formalnych rozstrzygnięć ZUS kwitowanych decyzją uprawnionego organu Zakładu, od takiej decyzji, w zależności od przedmiotu sporu, przysługuje prawo odwołania do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych lub do sądu administracyjnego.

Z informacji przekazanych przez Prezesa ZUS wynika, że w okresie od 1 stycznia 2010 r., w skali kraju zostało wydanych 29077 decyzji dotyczących nieprawidłowego stosowania przez płatników składek § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (liczba ta nie odpowiada liczbie płatników, bowiem jednemu płatnikowi mogło być wydawane wiele decyzji dotyczących ubezpieczenia jego pracowników).

Z informacji uzyskanych z jednostek terenowych ZUS wynika, że w zakwestionowanych sprawach przy przyznawaniu świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych były one przyznawane z naruszeniem kryterium socjalnego, to jest w równej wysokości dla wszystkich uprawnionych lub z zastosowaniem innych kryteriów niż kryteria socjalne określone w obowiązujących przepisach. Od wydanych decyzji wpłynęło 22 789 odwołań. W podanym okresie zapadło 8 391 prawomocnych rozstrzygnięć sądowych. W skali całego kraju prawidłowość decyzji Zakładu została potwierdzona w 66% przypadków (jeżeli uwzględnić obszar apelacji wrocławskiej). Natomiast bez uwzględnienia obszaru apelacji wrocławskiej – prawidłowość decyzji Zakładu została potwierdzona w 88% przypadków (5596 wyroków z ogólnej liczby 6364).

Sytuacja w obszarze apelacji wrocławskiej w tym zakresie jest zatem wyjątkowa na tle reszty kraju. Zgodnie z informacją Prezesa ZUS, w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, przeważa bowiem pogląd, że organy ZUS nie mają uprawnień do ingerencji w zasady przyznawania świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Sąd ten uznaje, że prawidłowe jest różnicowanie świadczeń socjalnych w zależności od wysokości wynagrodzenia, a nie dochodu przypadającego na członka rodziny. Przytoczone statystyki orzecznictwa w przedmiotowych sprawach oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazują, że jest to pogląd odmienny od linii orzecznictwa w innych regionach kraju oraz od linii orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Jak wynika z informacji przekazanych przez Oddział ZUS we Wrocławiu – nie wystąpiły sprawy sporne według, wspomnianego przez senatora Jana Obremskiego kryterium liczby dzieci posiadanych przez pracowników.

Natomiast weryfikacja prawidłowości postępowania oddziału w zakresie podniesionego w oświadczeniu senatora Jana Obremskiego zarzutu nieuzasadnionego żądania dokumentów i zaświadczeń – mogłaby być dokonana jedynie w konkretnych sprawach indywidualnych, ponieważ wymagałoby to szczegółowej analizy dokumentów źródłowych, dotyczących poszczególnych spraw.

MINISTER
PODSEKRETARZ STANU
Marek Bucior